

УДК: 339.9

Галина БАК

ДЕТЕРМІНАНТИ ІННОВАЦІЙНИХ АНТИКРИЗОВИХ СТРАТЕГІЙ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ

Резюме. Розкрито значення міжнародних корпорацій у створенні інноваційної продукції та технологій. На основі аналізу функціонування транснаціональних корпорацій виділено основні новітні детермінанти формування інноваційних антикризових стратегій.

The summary. Determined the value of international corporations in creating innovative products and technologies. Based on analysis of the functioning of multinational corporations are selected major new innovative instruments forming anti-crisis strategies.

Ключові слова: інноваційні стратегії, транснаціональні корпорації, конкурентоспроможність, кризові явища, інноваційна діяльність.

Постановка проблеми. Транснаціональні корпорації належать до визначальних суб'єктів світової економіки, що перебувають у постійному пошуку інноваційних рішень та процесі впровадження передових технологій. У їхніх стратегіях інновації виступають основою конкурентоспроможності й розвитку. Згідно з даними ЮНКТАД дві третини усіх світових витрат на наукові розробки та дослідження припадає на міжнародні корпорації. Закономірно, їм належить головна роль у визначенні інноваційних напрямів розвитку окремих галузей та світової економіки в цілому.

Світовому бізнесу притаманна циклічність динаміки: піднесення змінюють спад, і навпаки. Ці явища супроводжуються загостренням конкуренції і, відповідно, відмиранням неефективних сфер та напрямів діяльності корпорацій. Сучасні глобальні трансформації вимагають розроблення стратегічних підходів, вибору альтернатив і перспектив розвитку бізнесу. Тому виникає об'єктивна необхідність у розробленні нових концепцій, які б базувалися на синтезі використання минулого досвіду з урахуванням сучасних реалій розвитку економіки з виникненням криз.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Посилення ролі нововведень на результати діяльності компаній спричиняє активізацію інноваційних процесів. Самі ж по собі новачки без упровадження втрачають сенс та не слугують гарантією комерційного успіху у майбутньому. Їх значущість у розвитку корпоративних структур висвітлена в працях багатьох зарубіжних авторів: Р. Акоффа, І. Ансоффа, Л. Водачека, О. Водачкової, П. Друкера, Д. Коліса, Б. Мільнера, Г. Мінцберга, С. Монтгомері, Б. Санто та інших. Вагомий внесок у дослідження різних аспектів діяльності корпорацій, у тому числі на основі інноваційної складової, здійснили такі вітчизняні науковці, як Ю. Варич, О. Зав'ялова, А. Лук'яненко, І. Сазонець, Л. Федулова, А. Шевцов.

Мета статті. Процес глобалізації змушує учасників міжнародних економічних відносин формувати нові інноваційні стратегії розвитку. Висока динаміка змін зовнішнього середовища їх функціонування дозволяє виділити низку факторів, які найбільше впливають на активність у сфері впровадження нововведень. Тому мета даної статті полягає у визначенні новітніх детермінант реалізації інноваційних антикризових стратегій ТНК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Участь міжнародних корпорацій у розвитку світових економічних процесів характеризується кількісними та якісними показниками. Станом на 2009 р. зареєстровано близько 79 тис. корпорацій та 790 тис. їх зарубіжних філій. Об'єми їх продажів у 2009 р. склали 31 млрд. дол., що на 21% більше, ніж за попередній рік, кількість персоналу становила близько 82 млн. чол. [1, с. 111].

Домінуюча роль ТНК серед інших суб'єктів економічної діяльності визначається багатьма перевагами функціонування у глобальному середовищі: консолідації фінансових ресурсів, економії на масштабах виробництва, доступу до нових ринків та сировини, використанні торговельної марки, а також спроможністю реалізувати стратегії, в основі яких лежать нововведення. Інноваційні стратегії також носять антикризовий характер, оскільки завдяки їх упровадженню компанії здатні відмовитися від економічно не вигідних сфер

діяльності та розпочати нові види, мінімізувати витрати, ефективніше використовувати ресурси та інше. В процесі створення інноваційної продукції вони ставлять такі вимоги:

- 1) у процесі виробництва додається не вартість до продукту, а створюється цінність;
- 2) організація бізнесу, як і товар, повинні бути унікальними відносно конкурентів;
- 3) ключовим принципом упровадження інновацій є інвестиції в розробку продукції, спрямовану на найбільшу кількість споживачів, наприклад, фармацевтичні корпорації, компанії автомобільної промисловості та комп'ютерних технологій являють собою галузі з широкою споживчою базою;
- 4) низька енергоємність продукції, викликана обмеженою кількістю природних ресурсів;
- 5) інтелектуальна праця, витрачена на виготовлення товару становить суттєву частку його вартості;
- 6) прибутки від нововведень очікуються тільки на 5–6 рік після реалізації проекту [2, с. 43]. В середньому тільки 3 інноваційні проекти з 10 впроваджуються в життя, але доходи від їх реалізації покривають витрати на розроблення десяти. Тому очікування економічної вигоди є основою створення інноваційної продукції.

В основі реалізації антикризових інноваційних стратегій ТНК лежить отримання конкурентних переваг, нечутливість до циклічних коливань розвитку економіки. Вони можуть бути впроваджені на рівні всієї корпорації, окремих регіонів та держав. Існування прямої залежності між кількістю філій та стійкістю міжнародних корпорації до кризових явищ полягає у тому, що падіння прибутку компанії у країнах, поглинутих рецесією, покриваються за рахунок країн, де подібні процеси або не відбувались, або вони не суттєво вплинули на результати діяльності підрозділів компанії.

Ретроспективний синтез і дослідження реалій розвитку сучасної світової економіки дозволяють визначити такі новітні детермінанти впровадження інноваційних антикризових стратегій ТНК:

- 1) постійно зростаючі та нові потреби суспільства, викликані стрімким розвитком НТП;
- 2) очікування економічної вигоди від нововведень;
- 3) належність компанії до певної галузі та число конкурентів;
- 4) вичерпність природних ресурсів і нестабільність ринку енергоносіїв;
- 5) світову екологічну безпеку.

Одним із наслідків науково-технічного прогресу стало покращення соціально-економічного життя населення. Нові продукти, послуги кардинально вплинули на поведінку, мотивацію, формування потреб людини. Такі цінності, як комфорт, швидкість, мобільність, зручність втілено у товарах міжнародних корпорацій, і далі ці якості продовжують постійно вдосконалюватися. Вищий рівень життя відобразився на збільшенні обсягів споживання. Значні масштаби виробництва, покращення засобів комунікацій, інтенсивність змін технологій, доступ до іноземних ринків та капіталу відображені у динамічному розвитку ТНК. Однак періодично відбуваються негативні економічні явища, які впливають на діяльність підприємницьких структур і добробут населення.

Падіння купівельної спроможності під час депресії 2008–2009 рр., що виникло внаслідок безробіття, інфляції, девальвації національних валют, скорочення доходів вплинуло на обсяги споживання та формування нових потреб. При купівлі необхідних товарів визначальними якостями стали надійність і доступність. У цих умовах, головними цілями міжнародних корпорацій є мінімізація витрат та висока якість продукції, які досягаються в результаті активізації інноваційних процесів. Компанії харчової та фармацевтичної промисловості, продукція яких спрямована на задоволення першочергових потреб населення, виявилися найменш вразливими до депресії, тоді як фінансовий сектор, туристична, автомобільна і хімічна галузі постраждали найбільше. В деяких випадках, кризові явища для деяких міжнародних корпорацій відіграють позитивну роль, утвердивши їх ринкові позиції за рахунок слабших конкурентів.

До стимулів проведення активної інноваційної діяльності належить економічна вигода. Участь у наукових розробках, що стануть основою кардинальних нововведень, дозволяє зайняти лідируючі позиції та згодом отримати надприбутки. Створення мережі Інтернет лежить в основі зародження п'ятої хвилі технологічного укладу, який ще не завершився. Такі корпорації, як IBM, Microsoft, Apple, Google – “піонери” комп'ютерних та інформаційних технологій відносяться до найбільших компаній США та світу, не дивлячись на те, що були створені відносно недавно. Корпорація Nokia (Фінляндія) – одна із перших розпочала масове виробництво та вдосконалення мобільного зв'язку, нині є лідером на ринку телекомунікацій.

Інновацією автомобільної промисловості є розроблення електромобіля. Хоча галузь суттєво постраждала від фінансової кризи, корпорації Volkswagen (Німеччина), Toyota (Японія), China Faw Corp (Китай), Renault (Франція) та інші продовжують його активне розроблення, претендуючи на першість виходу на ринок.

Прогресивні винаходи у галузі медицини стимулюють фармацевтичні корпорації активно проводити інноваційну діяльність. У списку 10 найпрогресивніших технологій 2011р., що створені Массачусетським інститутом технологій (США), знаходяться генетична корекція захворювань, поділ хромосом, синтетичні клітини [3]. До головних напрямів, що зумовлюють прогрес економіки в найближчій перспективі, а також можуть стати початком зародження нового укладу, належать: біотехнології – нанотехнології – нові матеріали, які знайдуть відображення у формуванні інноваційних стратегій ТНК та допоможуть подолати кризові явища, пов'язані з переходом на новий уклад.

Іншим визначальним чинником, що впливає на активність упровадження інноваційних процесів корпораціями, є обрана сфера діяльності та число конкурентів.

Компанії, що належать до різних видів діяльності, витрачають різні за обсягом капіталовкладення в НДДКР для досягнення конкурентоспроможності на світових ринках. У таблиці 1 представлено галузі економіки, які поділені на рівні за інтенсивністю вкладень у НДДКР [4].

Галузі економіки за інтенсивністю вкладень у НДДКР

<i>Рівень інтенсивності</i>	<i>Галузь</i>
Високотехнологічний > 5%	Космічна та авіабудівельна галузь, фармацевтика, виробництво медичного, теле- та комунікаційного обладнання, точних та оптичних інструментів, ІТ
Високосередній 1,5–5%	Автомобільна, хімічна галузь, за винятком фармацевтичної; виробництво інших транспортних засобів, включаючи комплектуючі, електричне та електротехнічне обладнання
Низькосередній 1,5–0,7%	Переробка нафти та ядерного палива; виробництво гумових і пластмасових виробів та інших неметалевих мінеральних продуктів; будівництво та ремонт суден і човнів; металургія і виробництво готових металевих виробів, крім машин і обладнання
Низький < 0,7%	Виробництво деревини, целюлози, паперу, паперової продукції, друкована та видавнича справа, харчова і текстильна промисловість

Рівень інтенсивності вкладень у науково-дослідні розробки визначається згідно з коефіцієнтом, який обчислюють як відношення витрат компанії на науково-дослідні розробки до загальної суми продажів за рік. Відповідно до таблиці виділено чотири рівні: високотехнологічний, високосередній, низькосередній та низький.

Високотехнологічні галузі є найбільш динамічними секторами економіки. На ринках інноваційних технологій домінують корпорації розвинених країн – США, Японії, Німеччини, Великобританії, Франції. Протягом останніх років, активно розвиваючи власний потенціал у даній сфері, на участь у конкурентній боротьбі заявив Китай. Кожна з цих країн домінує в певному сегменті інноваційних технологій. Частка корпорацій США становить близько 70% світового ринку біотехнологій. Крім того, їм належить 40% ринку інформаційних технологій та 43% медичного обладнання. У цьому напрямку європейські країни займають частку відповідно у 35% і 28%. Питома вага наукових досліджень компаній від загального обсягу виконаних НДДКР у США становить 82%, Англії – 69,5%, Франції – 81,9% [5]. Створення інноваційної продукції компаній високотехнологічного рівня призводить до утворення позицій на існуючих ринках та відкриття нових, а також формує переваги у конкурентній боротьбі. За таких умов корпорації стають менш чутливими до різноманітних кризових явищ та, закономірно, досягають успіху на світових ринках.

Високосередній рівень інтенсивності вкладень у наукові розробки представляють компанії автомобільної, хімічної промисловості, виробництва електричного та електротехнічного обладнання. Автомобільна промисловість представлена великою кількістю виробників з Німеччини, Франції, США, Японії, Китаю, Кореї та інших країн. Жорстка конкурентна боротьба спонукає компанії активізувати впровадження інновацій з метою створення якісних характеристик продукції та мінімізації виробничих витрат, що в кінцевому результаті призводить до утримання й розширення ринкових позицій. Незважаючи на те, що автомобілебудування не відноситься до найвищого рівня за інтенсивністю вкладень у наукові розробки, у 2003 р. дана галузь посіла лідерство за обсягом витрат на НДДКР. У 2009 р. першість за величиною капіталовкладень у науково-дослідні розробки належала компанії Toyota Motor (Японія). Водночас компанія знаходилась на п'ятому місці у рейтингу найбільших ТНК світу за обсягом іноземних активів [6, с. 22].

Висока концентрація виробників в автомобільній промисловості спонукає компанії впроваджувати інноваційні стратегії, в основі яких лежить інноваційна діяльність, з ціллю отримання конкурентних переваг на зовнішніх ринках.

Корпорації низькосереднього та низького рівня інтенсивності витрат на НДДКР, до яких належать нафтопереробна промисловість, переробка ядерного палива, металургія, виробництво гумових і пластмасових виробів, обробка деревини, виробництво целюлози, паперової продукції, харчова і текстильна промисловість, відповідно до даних таблиці, не витрачають значних коштів на проведення інноваційної діяльності. Не зважаючи на це, у

2009 р. корпорації нафтопереробної промисловості Royal Dutch/Shell Group (Великобританія), BP PLC (Великобританія), Exxon Mobil Corporation (США), Total SA (Франція) та металургійна компанія Arcelor Mittal (Люксембург) належали до десяти найбільших корпорацій світу за величиною іноземних активів. У їх діяльності вагомий вплив, ніж інновації, відіграють такі фактори: доступність до сировинних і фінансових ресурсів, наближеність до споживача, наявність кваліфікованої робочої сили, лояльне ставлення урядів та інше.

На практиці активність компаній у сфері проведення НДДКР і їх відповідність до рівнів інтенсивності вкладень можна підтвердити, провівши аналіз витрат ТНК на науково-дослідні роботи у 2009 р. [6, с. 22].

Таблиця 2

Рейтинг витрат ТНК на НДДКР у 2009 р. (млн.дол.)

<i>№ з/п</i>	<i>Назва корпорації</i>	<i>Країна базування ТНК</i>	<i>Вид діяльності</i>	<i>Витрати на НДДКР</i>	<i>Сума продаж</i>	<i>Кількість працюючих (чол.)</i>
1	Toyota Motor	Японія	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	9 403	213 515	320 808
2	Roche	Швейцарія	Фармацевтична галузь	8 893	45 943	81 507
3	Microsoft	США	Комп'ютерні технології	8 437	60 497	89 000
4	Volkswagen	Німеччина	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	8 043	142 250	338 499
5	Pfizer	США	Фармацевтична галузь	7 507	48 418	116 500
6	Novartis	Швейцарія	Фармацевтична галузь	7 163	42 859	99 834
7	Nokia	Фінляндія	Телекомунікаційне обладнання	6 942	56 935	56 935
8	Johnson & Johnson	США	Фармацевтична галузь	6 764	6 764	123 171
9	Sanofi-Aventis	Франція	Фармацевтика	6 347	41 377	104 867
10	Samsung Electronics	Корея	Електроніка	6 265	115 569	-
11	Siemens	Німеччина	Електричне обладнання та комплектуючі	5 949	106 504	413 650
12	General Motors	США	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	5 875	111 292	217 000
13	Honda Motor	Японія	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	5 857	104 120	181 876
14	Daimler	Німеччина	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	4 876	109 641	109 641

Вищенаведені дані свідчать, що лідерство витрат на НДДКР у 2009 р. належало корпорації Toyota Motor, хоча автомобільна промисловість не відноситься до найвищого рівня інтенсивності витрат на науково-технологічні розробки. Проте, як було зазначено, концентрація великої кількості виробників породжує жорстку боротьбу за конкурентні переваги і, відповідно, активізує інноваційну діяльність. Тому, згідно з калькуляцією, друге місце за обсягом витрат на НДДКР посідає автомобільна промисловість, що належить до високосереднього рівня, представлена компаніями Volkswagen (Німеччина), General Motors (США), Honda Motor (Японія), Daimler (США).

Перше місце за кількістю витрат на НДДКР займає фармацевтика, яка належить до високотехнологічних галузей економіки. Прогресивні винаходи останніх років свідчать про

високі можливості зародження нової технологічної хвилі за рахунок стрімкого розвитку фармацевтичної промисловості. Компанії Roche (Швейцарія), Pfizer (США), Novartis (Швейцарія), Johnson & Johnson (США), Sanofi-Aventis (Франція) належить до числа корпорацій, які найбільше витрачають коштів на інноваційну діяльність.

Лідер програмного забезпечення та комп'ютерних технологій Microsoft (США) знаходиться на третій позиції в рейтингу, провідна компанія з виробництва телекомунаційного обладнання Nokia (Фінляндія) займає сьому позицію, Samsung Electronics (Корея) та Siemens (Німеччина) – відповідно на десятому та одинадцятому місці. Зазначимо, що продукція цих компаній орієнтована на широке коло кінцевих споживачів.

Важливу роль у визначенні інноваційних стратегій ТНК відіграє політика окремих держав та інноваційне середовище, яке вона формує при її проведенні. Багато азіатських корпорацій, особливо китайських, знаходяться у власності держави та виступають засобами проведення політики їх урядів. Західні ТНК орієнтовані на впровадження стратегій, в основі яких лежать отримання конкурентних переваг, а державна підтримка відіграє у їх діяльності опосередковану роль. Однак в умовах застосування антикризових заходів корпораціям як і урядам необхідна суттєва допомога одне одного.

В основі інноваційної стратегії США, проголошеної у 2009 р. президентом Бараком Обамою зазначено, що основні галузі економіки, які найбільше потребують нововведень з метою подолання кризи: автомобільна промисловість, медицина та використання альтернативних джерел енергії.

Для досягнення цієї мети розроблено комплекс взаємозалежних заходів, у числі яких необхідність стимулювання розвитку конкурентних ринків, орієнтація на виробництво експортної продукції, інвестиції в науково-дослідні розробки, інтелектуальні ресурси та розвиток виробничих зв'язків у процесі створення інновацій [7].

Уряди країн, визначаючи пріоритетні сфери діяльності при проведенні інноваційної політики, визначають напрями реалізації інноваційних стратегій найбільшим компаніям, які формують конкурентні переваги країни в цілому.

Автомобільна промисловість США представлена корпораціями General Motors, Ford, Daimler Chrysler, Fiat, які належать до списку найбільших виробничих компаній країни, а також до числа провідних світових компаній-виробників. Тому результати їх діяльності мають значний вплив на формування ВВП і відображають конкурентоспроможність цієї галузі на внутрішніх і зовнішніх ринках. Однак фінансова криза 2008 р. негативно вплинула на функціонування корпорацій автомобільної промисловості. У 2007 р. виробництво автомобілів у США становило 15,13% від світового, у 2008 р. знизилося до 12,65%, а в 2009 р. до 7,92%. Проте спад продажу автомобілів зарубіжних та вітчизняних компаній на території США був не такий стрімкий як виробництво і становив у 2007 р. – 18,82%, у 2008 р. – 15,94%, а в 2009 р. – 12,39% [8, с. 13]. У цій ситуації очевидним є факт розширення частки ринку зарубіжними конкурентами та втрати його вітчизняними компаніями. Звичайно, зниження обсягів виробництва однієї з конкурентоспроможних галузей національної економіки вплинуло, в першу чергу, на формування ВВП країни.

Пік спаду економічного розвитку США припадає на 2009 р. Показник ВВП в цей час становив -4,8%. В інших розвинених країнах в умовах світової фінансової кризи також спостерігається зниження ВВП, однак з менш негативними показниками. ВВП Японії у 2009 р. становило -2,6%, Німеччини -2,4% [9]. Тому саме в цей час уряд США проголосив інноваційну стратегію держави, що носить антикризовий характер.

Звичайно, інноваційні стратегії, проголошені урядом, не є першочерговими завданнями, які постають перед міжнародними корпораціями. Однак компанії автомобільної промисловості США зацікавлені у подоланні кризи, що поглинула дану галузь, у конкурентоспроможності й відновленні ринкових позицій, які можна досягти завдяки активізації впровадження нововведень. Крім того, держави для реалізації антикризових заходів можуть виявити лояльну поведінку при вирішенні проблем ТНК.

Іншим детермінантом необхідності формування та реалізації антикризових інноваційних стратегій корпорацій є обмеженість природних ресурсів і нестабільний ринок енергоносіїв. Початок розвитку енергозберігаючих технологій ототожнюють з нафтовою

кризою на початку 1970-х років, коли ціна на нафту виросла з 2,4 дол./барель у 1970 р. до 14,5 дол./барель у 1974 р., а в 1980 р. становила 41 дол./барель. У цей період суттєві збитки понесли компанії, які не зуміли швидко перейти на енергозберігаючі технології. Технологічна революція відчутно змінила виробничий потенціал західних економік на всіх його стадіях та призвела до заміни нафти як основного енергоносія в світовому масштабі на природний газ, найбільшими покладами якого володіє Росія (38% від світових).

Не зважаючи на давність вищезгаданих подій, актуальність проблеми енергопостачання залишається досить гострою завдяки зростанню цін на природний газ та нафту обмеженому числу країн, які володіють цими ресурсами, нестабільній політичній ситуації та військовим діям у деяких з них. Висока енергоємність продукції стає причиною втрати конкурентних позицій на світових ринках. У 1990-х роках ринок нафтопродуктів відзначився відносною стабільністю, але з 2000 р. почав стрімко зростати. У 2005 р. зафіксована найвища ціна нафти (у 4 рази в порівнянні з 1990 р.). Аналогічно відбувалося зростання цін на природний газ. Як результат, інвестиції корпоративного сектора в енергозберігаючі технології зросли від 0,7 млрд. дол. США у 2004 р. до 18,5 млрд. дол. США у 2010 р. Упровадження енергозберігаючих технологій стало основою впровадження інноваційних стратегій антикризового характеру ТНК, що застосовувались з метою збереження ринкових позицій [10, с. 39].

Обмеженість природних ресурсів і зростання ринку природного газу та нафти став одним зі стимулів для активного подальшого розроблення корпораціями автомобільної промисловості електромобіля, який не передбачає використання традиційного пального і не впливає на забруднення повітря.

Тому ще одною важливою складовою, що має вплив на формування інноваційних стратегій транснаціональних корпорацій, є міжурядові угоди та державне законодавство, прийняте з метою зменшення негативного впливу на навколишнє середовище. Загальновідомо, що в рамках вирішення цієї глобальної проблеми 187 країнами підписано Кіотський протокол, який зобов'язує зменшити викиди парникових газів до 2012 р. на 5,2%, у порівнянні з 1990 роком. Окремі вимоги взяли на себе Японія – 6%, США – 7% та ЄС – 8% [11].

Особливою активністю в розвитку екологічно безпечних технологій відзначається ЄС, де було прийнято ряд законопроектів у межах виконання зобов'язань Кіотського протоколу. До сфер економічної діяльності, що завдає шкоди навколишньому середовищу, належить склопромисловість, що представлена на світовому ринку не більше, ніж десятьма міжнародними корпораціями – Saint Gobain (Франція), Schott (Німеччина), Pilkington (Великобританія), Nippon Sheet Glass Group (Японія) та іншими. Результатом активізації інноваційної діяльності за останні 15 років цих компаній є якісні зміни, пов'язані з виробництвом наукомісткої продукції. І поштовхом до цього стало саме європейське законодавство у сфері захисту навколишнього середовища. Європейська Директива розподілу енергії для будинків (ЄДРЕ) від 2006 р. з метою виконання зобов'язань Кіотського протоколу затвердила нові вимоги теплових і сонячних систем до нових споруд. Споживання енергії у виробничих і житлових будинках викликає більше 40% емісії CO₂. У випадку використання енергозберігаючого скла вона буде скорочена до 22%. Крім того, його виробництво скорочує шкідливі викиди в атмосферу у 2,5 рази [12]. Положення норм Європейської директиви переглядається кожні 5 років. Це стає стимулом для корпорацій постійно проводити інноваційну діяльність у даному напрямі з метою готовності до нових вимог.

Незалежно від Кіотського протоколу існує європейське законодавство в галузі захисту якості повітря, зміни клімату та озонового шару. Відповідно до постанови Європейської Комісії (№ 2037/2000) щодо захисту навколишнього середовища країни-члени ЄС повинні інформувати про вжиті заходи стосовно повторного використання, оновлення та знищення шкідливих речовин. Така політика ЄС, спрямована на захист навколишнього середовища, знаходить відображення в інноваційних технологічних змінах, у першу чергу тих міжнародних корпорацій, виробництво продукції яких відноситься до найбільш екологічно небезпечних.

Висновки. Аналіз динамічного середовища розвитку міжнародних корпорацій дозволяє виділити основні чинники, які є визначальними у формуванні інноваційних стратегій антикризового характеру. До них відносять: стрімкий розвиток НТП, що формує нові потреби споживачів, сферу діяльності компанії та число конкурентів, заходи при проведенні

інноваційної антикризової політики держави, що мають вплив на діяльність ТНК, обмеженість природних ресурсів і світову екологічну безпеку. В процесі реалізації інноваційних стратегій простежуються регіональні відмінності міжнародних корпорацій, характерні для країни походження, що стануть основою подальших досліджень автора.

Використана література

1. Transnational Corporatoin Jornal. Volume 18. Number 2. August 2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.
2. Інновації: проблеми науки та практики: монографія [Текст]; за ред. В. Семиноженка. – Харків: ВД Інжек, 2006. – 484 с.
3. Top Emerging Technology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.technologyreview.com/tr10>.
4. Globalization of R&D and Developing Countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.
5. Малашук, Д.В. Розвиток нових технологій як основа забезпечення інноваційного розвитку економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/NIO_2009/Economics/18308.doc.htm.
6. TNC of intellectual property. Top 100 TNC, based on R&D expenditures 2009 / December 8, 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.
7. A Strategy for American Innovation: Driving Towards Sustainable Growth and Quality Jobs [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.whitehouse.gov/assets/documents/SEPT_20_Innovation_Whitepaper_FINAL.pdf.
8. Impact of the Global and Financial Crisis over Automotive Industry in Developing Country [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.unido.org/fileadmin/user_media/Publications/RSF_DPR.
9. List of Countries of GDP [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_GDP.
10. Technology and innovation: report 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>.
11. Рамкова конвенція ООН зі змін клімату [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Київський_протокол.
12. Канюка, І.В. Аналіз стану скляної промисловості в країнах ЄС: аналітичний огляд [Текст] / І.В. Канюка. – Черкаси, 2010. – 48 с.